

A Szegedi Ítéltábla

Az ügy száma:

Pf.II.20.315/2021/4.

II. rendű jogutód felperes:

(jogutód neve) ((címe).)

Az alperes:

(alperes neve) Büntetés-végrehajtási Intézet ((címe).)

Az alperes meghatalmazott jogi képviselője:

Dr. Boros Erzsébet ügyvéd ((ügyvéd címe))

A per tárgya:

személyiségvédelmi igény

Az elsőfokú bíróság neve és a határozat száma:

Gyulai Törvényszék 10.P.20.036/2021/13.

A fellebbezést benyújtó fél és a fellebbezés száma:

Alperes 10.P.20.036/2021/14.

Í T É L E T:

Az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyja.

A le nem rótt 22 400 (huszonkettőezer-négyszáz) Ft fellebbezési eljárási illetéket az állam viseli.

Az ítélet ellen fellebbezésnek helye nincs.

I n d o k o l á s

Tényállás

[1] Az alperesi büntetés-végrehajtási intézetben az illemhely elkülönítése nem volt biztosított, valamint a néhai II. rendű felperes vonatkozásában az alábbiak szerint az egy főre jutó nettó mozgástér nem érte el a 3 m²-t:

[2] Néhai II. rendű felperes 2013. június 13. és szeptember 09. között, 2013. szeptember 20. és november 22. között, 2013. december 09. és 2014. január 13. között, 2014. január 20. és február 17. között, 2014. május 19. és 2014. május 26. között, 2014. június 30. és július 07. között, 2015. március 09. napján, 2015. április 07. és április 13. között, 2015. október 05. és október 12. között, 2016. május 30. és június 06. között, mindösszesen 249 napon keresztül a szükséges mozgástér hiányában tartózkodott az alperesnél. Ezen felül 24 napig, 2015. március 10. és március 17. között, 2015. május 04. és május 11. között és 2015. augusztus 24. és augusztus 31. között a mozgástér ugyan biztosított volt, de az illemhely elkülönítése nem volt megoldott.

[3] A keresetlevél előterjesztésekor a néhai II. rendű felperes szabadságelvonás alatt állt.

[4] Panaszt, kártérítési igényt nem terjesztett elő.

[5] A néhai II. rendű felperes 2016. június 6. napján volt utoljára az alperesi intézményben fogvatartva, azonban 2017. január 01. után is tartott a fogvatartása. A néhai II. rendű felperes 2018. április 17. napján elhalálozott.

A kereseti kérelem és az alperes védekezése

[6] A néhai II. rendű felperes 2017. augusztus 23-án benyújtott keresetében kérte, a bíróság állapítsa meg az egészséghez és emberi méltósághoz fűződő személyiségi jogainak megsértését, valamint kötelezze alperest nem vagyoni kártérítés és perköltség megfizetésére. Hivatkozott a biztosítandó élettre vonatkozó szabályok megsértése okán a kínzásnak, embertelen megalázó bánásmódnak kitettségére, annak alapjaként a paravánnal és függönnyel elválasztott illemhely hiányát is megjelölte. 280 000 Ft megfizetésére kötelezést kért. Kifejtette, hogy az alperes kimentése okaként a befogadási kötelezettség és a költségvetési hiány nem fogadható el. A börtönviszonyok fizikai és pszichikai vonatkozásban megterhelőek, károsak, köztudomású tény a kár bekövetkezése. A minimumkövetelmények be nem tartása a maradék szabadság további korlátozása, amely maradék szabadság felértékelődik a börtönviszonyok között. Rendes jogorvoslattal ez elhárítható nem volt (hatékony jogorvoslat hiánya), mert az alperesi intézet túlszűfolttsága miatt a sérelem nem volt orvosolható. Az EJEK is megállapította, hogy nem álltak Magyarországon rendelkezésre hatékony jogorvoslatok a sérelmezett személyiségi jogsérelem körében. Hivatkozott az elévülés kapcsán arra, hogy a büntetés-végrehajtási jogviszonyt folyamatos, egységes jogviszonyként kell minősíteni és a szabaduláskor kezdődik az elévülés. Másrészt a "pilot ítélet" kihirdetéséig a bírósági gyakorlat és jogszabályi lehetőség hiányában nem tudta kérelmét érvényesíteni. Az elhelyezés bármilyen módon történő sérelmezése hátrányos következményeket vont volna maga után. Továbbá a tájékoztatást kérő levél és ügyvédi meghatalmazás is megszakította az elévülést.

[7] Alperes védekezésében kérte a kereset elutasítását vitatta a jogalapot és az összecszerúséget is. Hivatkozott arra, hogy a jogszabály a minimumkövetelmények kapcsán a "lehetőség szerint" kifejezést használta, és miután a befogadás megtagadására a túlszűfolttság okán lehetőség nem volt, ahogy az átalakításra sem, ezért nem tehető felelőssé. Hiányzik a felróhatóság, miután nem tudta a túlszűfolttságot elhárítani. Bizonyítási kötelezettségnek sem

tett eleget a felperes a kár vonatkozásában, továbbá kártérítési igényt, panaszt sem érvényesített.

Az elsőfokú ítélet

[8] Az elsőfokú bíróság ítéletében megállapította, hogy az alperes megsértette néhai (néhai neve) II. rendű felperes emberi méltóságához fűződő személyiségi jogát 2013. június 13. és szeptember 09. között, 2013. szeptember 20. és november 22. között, 2013. december 09. és 2014. január 13. között, 2014. január 20. és február 17. között, 2014. május 19. és 2014. május 26. között, 2014. június 30. és július 07. között, 2015. március 09. és március 17. között, 2015. április 07. és április 13. között, 2015. május 04. és május 11. között, 2015. augusztus 24. és augusztus 31. között, 2015. október 05. és október 12. között és 2016. május 30. és június 06. között megvalósult fogvatartása végrehajtása során. Kötelezte alperest, 15 nap alatt fizessen meg a II. rendű felperesi jogutódnak 280 000 Ft-ot és annak 2016. január 1. napjától kezdődően számított késedelmi kamatát. Megállapította, hogy a 36 000 Ft illetéket az állam viseli.

[9] Döntését azzal indokolta, hogy a II. rendű felperes marasztalási követelése polgári bíróság előtt érvényesíthető. E körben utalt a Bvtv. 75/B. § (1) és (5), 436. § (10) bekezdésére, valamint a Bvtv. 2021. január 1. napjától hatályos 75/B. § (5), 436/A. § (1) bekezdésére, a 2020. évi CL. tv. (Mód tv.) 17. §-ában megállapított III/E. Fejezetére, 50. § (1) bekezdés a) pont gc) alpontjára, illetőleg a 2020. évi XLIII. tv. 91. § (3) bekezdésére. Mindezekre tekintettel a fogvatartás, illetve a lakóhely szerinti büntetés-végrehajtási csoporthoz történő áttételnek a per megszüntetése mellett nincs helye, a jogutód csak polgári bíróság előtt érvényesítheti igényét, függetlenül attól, hogy a néhai II. rendű felperes a keresetlevél előterjesztésekor folyamatos fogvatartásban volt.

[10] Ezt követően érdemben is alaposnak találta a keresetet.

[11] Utalt a 2013. évi V. tv. (új Ptk.) hatályba lépésével összefüggő kérdésekről szóló 2013. évi CLXXVII. tv. (Ptké.) 1. § a), 8. § (1) bekezdésére, és ezzel kapcsolatban rögzítette, hogy miután a néhai II. rendű felperes folyamatos fogvatartásai a rPtk. hatálya alá esően kezdődtek meg, ezért az rPtk. szabályait kell alkalmazni.

[12] Elsőként azt vizsgálta, hogy a felperes a keresetlevelet határidőben nyújtotta-e be, igénye elévült-e [rPtk. 324. § (1), 326. § (1), 360. § (1) bekezdése, 4/2003. PJE határozat].

[13] A keresetlevél 2017. augusztus 23. napján, az 5 éves elévülési időn belül megérkezett a bírósághoz, ezért a rendelkező rész szerinti időtartamban mindösszesen 249 napon keresztül a szükséges mozgástér biztosításának hiányában, további 24 napig az illemhely elkülönítésének hiányában történő fogvatartása kapcsán előterjesztett igény nem elévült követelés.

A jogvita érdemi eldöntésekor az rPtk. 339. §-át, 349. § (1) bekezdését, az 1979. évi 11. tvr. 118. § (Bvtvr.) (1) bekezdés h) pontját, és a 2013. évi CCXL. tv. (Bvtv.) 10. §-át vizsgálta.

[14] Hangsúlyozta, a Ptk. általános jelleggel védi a személyhez fűződő jogokat, köztük az egészséghez és emberi méltósághoz fűződő jogot. A személyiségi jogsérelmet okozó magatartás főszabály szerint jogellenes. A rPtk. 75. § (1) bekezdése alapján a személyhez fűződő jogokat mindenki köteles tiszteletben tartani, az rPtk. 76. §-a szerint a személyhez fűződő jogok sérelmét jelenti különösen az egészség, valamint az emberi méltóság megsértése. Az Alaptörvény III. cikk (1) bekezdése szerint senkit sem lehet kínzásnak, embertelen, megalázó bánásmódnak vagy büntetésnek alávetni, valamint szolgátságban tartani.

[15] Felhívta Az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában 1950. november 4-én kelt Egyezmény (EJEE) kihirdetéséről szóló 1993. évi XXXI. tv. 3. cikkét,

valamint az Emberi Jogok Európai Bírósága (EJEB) által kifejtett álláspontot, amely szerint a zsúfolt körülmények közötti fogvatartás nem tartja tiszteletben az alapvető emberi méltóságot, kimeríti az EJEE 3. cikkében tilalmazott embertelen és megalázó bánásmód fogalmát. Az EJEB gyakorlatában túlzásúfoltságnak tekinti, ha az egy fogvatartottra jutó személyes mozgástér kevesebb mint 3 m², és ez megvalósítja az EJEE 3. cikke szerinti tilalom megsértését.

[16] Az alperesi magatartásra a felhatalmazást a büntetés-végrehajtási szabályok adják meg, a jogellenesség erre figyelemmel vizsgálható. A 2014. december 31. napjáig hatályos 6/1996. (VII. 12.) IM rendelet 137. § (1) bekezdése szerint a zárkában elhelyezhető létszámot úgy kell meghatározni, hogy minden elítélre lehetőség szerint a férfi elítéltek esetében három négyzetméter mozgástér jusson. A 2015. január 1. napjától hatályos 16/2014. (XII. 19.) IM rendelet 121. § (1) bekezdése már akként rendelkezik, hogy legalább 3 m² mozgástérrel kell biztosítani férfiak részére, míg a 135. § (2) bekezdése szerint a zárkában elkülönített, lehetőség szerint önálló szellőzésű WC-t kell létesíteni. Kiemelte, a 6/1996. (VII. 12.) IM rendelet 137. § (1) bekezdésének nemzetközi szerződésbe és az Alaptörvénybe ütközését állapította meg az Alkotmánybíróság a 32/2014. (XI. 03.) AB számú határozatában és annak 2015. március 31-i hatállyal történő megsemmisítése mellett döntött. Hivatkozott a Kúria több eseti döntésére is, amely szerint személyhez fűződő jogot sért, ha a jogszabályban meghatározott fogvatartási körülményeket az előírt minimális mozgástér biztosításával nem teszik lehetővé a fogvatartott számára (Kúria Pfv.IV.21.778/2010/4., Pfv.IV.22.372/2011/9.).

[17] Miután a perbeli időszakban alkalmazandó 6/1996. (VII. 12.) IM számú rendelet 137. § (1) bekezdése nemzetközi szerződésbe illetőleg Alaptörvénybe ütközik, ezért az alperes nem hivatkozhat a felróhatóság hiányára ezen jogszabály megengedő jogsértő megfogalmazása és a befogadási kötelezettsége miatt.

[18] A nemzetközi normasértés mellett a felróhatóság hiányán alapuló kimentés kiüresítené a rPtk.-ban szabályozott kártérítési funkciót, valamint a hatékony bírói jogvédelmet. A felróhatóság egy objektivizált, tipizált elvárhatósági mérce, ami a társadalom elvárását juttatja kifejezésre. Szervezeti jogalanyokkal szemben magasabb elvárást támaszt a bírói gyakorlat, a mentesülés körében nem lehet alapos a szervezeti és működési okokra, munkaerő-problémákra való hivatkozás (BH2013. 150., BH1996. 34). Különösen szűken értelmezhető a kimentés az állam kötelezettségeivel összefüggésben az állami funkciókat ellátó közhatalmi szervek működésének megítélésekor.

[19] Utalt a Ptk. 340. § (1) bekezdése kapcsán arra, hogy a felperes részéről az önhiba hiánya sem állapítható meg a panasz elmulasztása miatt. Az EJEB több alkalommal kifejtette, hogy Magyarországon nem volt az érintett időszakban hatékony jogorvoslat. Egyfelől a büntetés-végrehajtási intézetek közismert túltelítettségi adatai mellett a panasz a kár elhárítására nem lett volna alkalmas, mert nagyobb mozgástér biztosítható máshol sem volt. Továbbá egyéb, esetlegesen érvényesíteni elmulasztott következmények nem relevánsak, mert az EJEB gyakorlata szerint a 3 m²-nél kevesebb egy főre jutó személyes mozgástér önmagában kimeríti a tilalom megsértését. A 3 m² feletti, de 4 m² alatti mozgástér értékelésénél az egyéb kedvezmények, illetve azok elmulasztása már figyelembe vehető a kárenyhítési kötelezettség elmulasztása szempontjából.

[20] Tény, hogy az alperes a néhai II. rendű felperes fogvatartásának időtartama alatt, meghatározott napokon keresztül nem biztosította a minimális nagyságú mozgástérrel és az elkülönített illemlhelyet, ez önmagában alkalmas az emberi méltóság megsértésére. Ezért a Ptk. 84. § (1) bekezdés a) pontja alapján megállapította, hogy az alperes megsértette a néhai II. rendű felperes személyhez fűződő jogait a fogvatartása során.

[21] A Pp. 206. § (3) bekezdése szerint mérlegelte a jogsértés súlyát, a további elhelyezési körülmény (illemhely elkülönítésének hiánya) által előidézett sérelmet, a felperes esetében

köztudomásúan előállhatott hátrányokat, a testi és lelki életminőség negatív megváltozását, különösen hangsúlyosan értékelte a túlszűfolt körülmények között történt fogvatartás időtartamát. A mérlegelésnél a bizonyításra nem szoruló, köztudomású tényeket vette figyelembe, melyek alapján az elszenvedett hátrányokkal arányban álló nemvagyoni kártérítés összegét 280 000 Ft-ban állapította meg [rPtk. 84. § (1) bekezdés e) pontja, 355. § (1) és (4) bekezdése, 176. §].

A fellebbezés és fellebbezési ellenkérelem

[22] Az elsőfokú bíróság ítélete ellen az alperes terjesztett elő fellebbezést. Elsődlegesen arra hivatkozott, hogy a kereset előterjesztésekor hatályos Bvtv. szerint a felperes igényét a Bvtv. szerint érvényesítheti. Egyebekben arra hivatkozott, hogy nem sértette meg a felperesi jogelőd személyiségi jogát, amely kártérítés alapjául szolgálhatna, ezért jogalap hiányában marasztalásra sincs mód.

[23] Indokolása szerint az elsőfokú bíróság tévedett, amikor a pert nem szüntette meg. Nem vitatta, hogy az elsőfokú bíróság a tényállást felderítette.

[24] A néhai II. rendű felperes 2017. január 1. napját követően is a kereset benyújtásakor fogvatartott volt, ezért elhelyezési körülményei miatt igényét sérelemdíj, kártalanítás jogcímén a 2016. évi CX. törvénnyel módosított Bvtv. 10/A. § rendelkezései alapján érvényesíthette volna, amelyet nem tett meg. Ezért kérte a per megszüntetését és a kérelem áttételét az illetékes törvényszék bv. csoportjához. Utalt a Gyulai Törvényszék (.....). számú ítéletében kifejtett indoklásra.

[25] Tévedett érdemben is az elsőfokú bíróság, amikor a néhai II. rendű felperes személyiségi jogainak megsértését megállapította, mert a felperes a rPtk. 349. § (1) bekezdése szerinti rendes jogorvoslatot nem merítette ki, panaszt semmilyen jogcímen nem terjesztett elő. A kártérítés megállapításához szükséges speciális feltétel személyében nem valósult meg.

[26] A felperesi igény nem felel meg a Ptk. 339. § (1) bekezdésében írt konjunktív feltételeknek, mert nem bizonyított, hogy jogellenes magatartást tanúsított, és ezáltal a felperest kár érte.

[27] Hivatkozott a 6/1996. (VII. 12.) IM rendelet 135. § (2), 137. § (1) bekezdésére, arra, e jogszabályok előírják, hogy a zárkában a WC-t hogyan kell elhelyezni, és az elhelyezhető létszámot úgy kell meghatározni, hogy személyenként lehetőség szerint 6 m³ légtér és 3 m² mozgástér jusson. A minimumkövetelmények megfogalmazásakor a jogszabály a „lehetőség szerint” kifejezést használja.

[28] Nem áll módjában az intézeti zsúfoltságra hivatkozással a befogadás megtagadása, a zárkák jogszabálynak megfelelő átalakítása, ezért a túltelítettségért, a felperes által kifogásolt körülményért felelőssé nem tehető. A túlszűfolttságot nem tudja elhárítani, ezért az ennek folytán kialakult helyzet neki nem róható fel. A felróható vétkes magatartás pedig a kártérítés egyik feltétele. Utalt arra, hogy a perbeli időszakban a túlszűfolttság mértéke a 140-160 %-ot elérte.

[29] A WC elhelyezésével kapcsolatos jogszabályi rendelkezés is a "lehetőség szerint önálló szellőzésű WC" kifejezést használja. Költségvetési gazdálkodása nem tett lehetővé az önálló szellőzésű, elkülönített zárkák létesítését, ezen túl műemléki épületben található az épület, ami további nehézséget okoz a zárkák megfelelő kialakításakor. Ezen túl a bekövetkezett kárt bizonyítani kell, és a felperes mérhető, bizonyítható hátrányt nem igazolt (Szegedi Ítéltábla Pf.I.20.282/2019/4.).

[30] Méltánytalan a kamat fizetésére való kötelezése is, különösen az, hogy azt az elsőfokú bíróság 2016. január 1. napjától a kifizetés napjáig állapította meg. Azzal érvelt, felelősség nem terheli azon okból, hogy a II. rendű felperes időközben elhunyt, a hagyatéki eljárás elhúzódott és a felperesi jogutód csak jelen perben érvényesíti követelését.

[31] Pernyertessége esetére a felperessel szemben költségigényt nem támasztott.

[32] A felperes a fellebbezésre észrevételt nem tett.

Az ítéltábla döntése és jogi indokai

[33] A fellebbezés nem alapos.

[34] Az elsőfokú bíróság a tényállást helyesen állapította meg, érdemi döntésével az ítéltábla egyetért, ezért az elsőfokú ítéletet helybenhagyta.

Az alperes fellebbezésében foglaltakra figyelemmel az ítéltábla az alábbiakat hangsúlyozza.

[35] A másodfokú bíróság felülbírálati jogkörét a fellebbezésre, csatlakozó fellebbezésre, fellebbezései ellenkérelemre tekintettel azok korlátai között gyakorolja (Pp. 253. §).

[36] Az alperes fellebbezésében elsődlegesen arra hivatkozott, hogy az elsőfokú bíróságnak a pert meg kellett volna szüntetnie, mert a felperes igénye polgári bíróság előtt nem érvényesíthető.

[37] Ezen túl az alperes érdemben is vitatta az elsőfokú bíróság döntését.

[38] A fentiekre figyelemmel az ítéltáblának először abban a kérdésben kellett döntenie, hogy a per alperes által hivatkozott okból történő megszüntetésének törvényi feltételei fennállnak-e. Ezért az elsőfokú bíróság eljárásának szabályszerűségét kellett felülbírálni, az ítéltábla a fellebbezés kapcsán azt vizsgálta, helyesen jutott-e az elsőfokú bíróság arra a következtetésre, hogy a per megszüntetésének nincs helye. Az alperes által sem vitatottan a néhai II. rendű felperes fogvatartása 2018. április 17. napján szűnt meg, amikor elhunyt. A nem vitatott tényállás szerint 2016. június 6. napján volt utoljára az alperesi intézményben fogvatartva. A kereseti tényállítás szerint a kereset tárgyává tett időszakban fogvatartása alatt az alperes által biztosított egy főre jutó mozgástér nem érte el a 3 m²/főt, valamint az illemhely elkülönítése sem volt megoldott. Az ezzel kapcsolatban előterjesztett keresethalmazatban egyfelől annak megállapítását kérte, hogy az alperes fogvatartása során megsértette a személyiségi jogai körébe tartozó emberi méltóságát azzal, hogy túlszűfolt módon került elhelyezésre, illetőleg az illemhely nem volt elkülönítve, kérte továbbá az alperes kötelezését a személyiségi jogai megsértésével okozott kár megtérítésére is.

[39] Helyesen járt el az elsőfokú bíróság, amikor a tárgyi keresethalmazatban előterjesztett kereseti kérelmek kapcsán vizsgálta, hogy azok elbírálására hatáskörrel rendelkezik-e, vagy sem.

[40] Az nem vitás - s ezt a fellebbezés sem érintette -, az elsőfokú bíróság pedig helyesen állapította meg, hogy az ún. megállapítási keresetet illetően a polgári bíróság hatásköre fennáll.

[41] Helyesen foglalt állást az elsőfokú bíróság abban is, hogy a személyiségi jogsértéshez kapcsolódó nemvagyoni kár kapcsán előterjesztett kereseti kérelem tárgyában szintén fennáll a hatásköre.

[42] E körben annak van jelentősége, hogy a felperes igénye az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülményekből eredő sérelmek miatti kártalanítási igény. Ezt az alperes nem vitatta.

[43] A Bvtv. 75/B. § (1) bekezdése szerint kártalanítás jár az elítéltnak a fogvatartása során a jogszabályban előírt élettér biztosításának hiánya és az ehhez esetlegesen kapcsolódó más, a kínzás kegyetlen, embertelen, vagy megalázó bánásmód tilalmába ütköző elhelyezési körülmény, különösen az illemhely elkülönítésének hiánya, a nem megfelelő szellőztetés, világítás, vagy rovarirtás által (továbbiakban: alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények) előidézett sérelem miatt.

[44] Az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények által előidézett sérelem miatti kártalanításra vonatkozó eljárási szabályok a Bvtv. 10/A. §-ában, ehhez kapcsolódóan a Bvtv. 70/A. §-ába kerültek beiktatásra, a Bvtv. és az ehhez kapcsolódóan más törvények módosításáról szóló 2016. évi CX. tv-el (Módtv.), amely sui generis jogintézményre vonatkozó rendelkezések 2017. január 1. napján léptek hatályba. A Bvtv. 10/A. §-át és 70/A. §-át ugyan a börtönzsúfoltság miatti kártalanítási eljárással összefüggő visszaélések megszüntetése érdekében szükséges egyes törvények módosításáról szóló 2020. évi CL. tv. 23. §-a hatályon kívül helyezte 2021. január 1. napjával, azonban ezen időponttól az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények miatti kártalanítási eljárásra vonatkozó szabályokat lényegében azonos tartalommal a Bvtv. III/A. fejezetében rendezi. Erre a Módtv. indoklása is rámutat.

[45] A Bvtv. korábban hatályos 10/A. § (1) bekezdése alapján érvényesíthető kártalanítási igény és a (2) bekezdés szerint polgári perben érvényesíthető ezt meghaladó polgári igény közötti viszony kapcsán az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények miatti kártérítési eljárás önálló, sajátos szabályozással ellátott büntetés-végrehajtási ügy, amelynek teljeskörű feltételrendszerét maga a Bvtv. határozza meg a kártalanítás és a kártérítés pedig ettől lényegében különböző jogintézményekként elkülönültek (BH2020. 102.).

[46] A jogalkotó a kártalanítási eljárás bevezetésével az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények pénzbeli kompenzációját haladéktalanul rendezni kívánta. Ezt fogalmazta meg törvényi szinten a Bvtv. 10/A. § (2) bekezdésében - a jelenleg hatályos 75/B. § (4) bekezdésében - amikor kimondta, hogy az (1) bekezdésben meghatározott jogcímen további kártérítésnek, vagy sérelemdíjnak helye nincs, az elítélt jogosult az ezt meghaladó igényét polgári bíróság előtt érvényesíteni. Ez a rendelkezés úgy értelmezendő, ha a meghatározott jogcímet nem a kártalanítás, hanem az (1) bekezdésben felsorolt jogsértéseket, vagyis a jogszabályban előírt élettér biztosításának hiányát és az ehhez esetlegesen kapcsolódó más, a kínzás, kegyetlen, embertelen, vagy megalázó bánásmód tilalmába ütköző elhelyezési körülményeket jelenti. Ez az értelmezés áll összhangban a jogalkotó céljával, mert ezzel a jogszabállyal akart megfelelő és egyszerű reparációs lehetőséget biztosítani az ilyen jellegű sérelmeket elszenvedett fogvatartottak számára (Kúria Pfv.III.20.979/2020/3.). A Bvtv. 10/A. § (1) és (2) bekezdése, valamint a jelenleg hatályos - azonos tartalmú - 75/B. § (1) és (4) bekezdése úgy értelmezhető, hogy az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülményekre alapítottan kártérítést, vagy sérelemdíjat már nem követelhet, kizárólag egyéb jellegű sérelmeire hivatkozva terjesztheti elő a jogkövetkezmények iránt polgári bíróság előtt a keresetet. A felperes kereseti kérelmében a jogszabályban biztosított élettér (mozgástér), illetve az illemhely elkülönítésének hiánya meghatározott időszakban történő biztosításának hiányát sérelmezte, ezért az az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmény.

[47] Az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülményekkel kapcsolatos kártalanítási eljárásra vonatkozó szabályok 2017. január 1. napján léptek hatályba. A Bvtv. 436. § (10) bekezdése e szabályokat kiterjesztette azon fogvatartottakra is, akikre az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülményekből eredő sérelme a módosítás hatálybalépése előtt egy éven belül szűnt meg, azaz 2016. évben. Mindebből az a következtetés adódik, hogy a 2017. január 1. napjáig véglegesen meg nem szűnt jogsértő elhelyezési körülmények miatt kizárólag kártalanítás

igényelhető, míg a 2016. év során megszűnt körülmények esetén a fogvatartott választhat vagy kártalanítási eljárást, vagy kártérítési pert kezdeményez.

[48] A kártalanítási igény érvényesítését a Bvtv. nem a fogvatartás kezdő, vagy végső időpontjához köti, hanem annak van jelentősége, hogy az annak alapjául hivatkozó sérelmezett körülmények mikor szűntek meg véglegesen.

[49] A Kúria is számos eseti döntésében kifejtette, a hatáskör szempontjából nem annak van jelentősége, hogy a felperes milyen időszakra érvényesíti a sérelemdíj iránti igényét, hanem annak, hogy a sérelmezett körülmények mely időpontban szűntek meg véglegesen.

[50] Az alperes fellebbezésében nem vitatta azt az elsőfokú bírósági ténymegállapítást, hogy a keresetben sérelmezett elhelyezési körülmény 2016. június 6. napján biztosan fennállt. Ebből következően helyesen foglalt állást az elsőfokú bíróság abban, hogy a felperes nem vagyoni kár iránti igénye a polgári bíróság előtti eljárásban érvényesíthető, akkor a felperes jogosult volt e sérelmek miatti igényét polgári bíróság előtt érvényesíteni választása szerint.

[51] Mindebből következően téves az alperes fellebbezési érvelése, mely szerint a per megszüntetésének lett volna helye.

[52] Az ítéltábla az elsőfokú bíróság érdemi döntésével is egyetért, a jogsértés tényének megállapítása, a nem vagyoni kártérítés törvényi feltételei fennállta, valamint a kamatfizetés kezdő időpontját illetően is.

[53] A Ptk. 349. § (1) bekezdésével kapcsolatban helyesen állapította meg az elsőfokú bíróság - ott kifejtett indokai szerint -, hogy a perrel érintett időszakban a felperesnek nem állt rendelkezésére olyan jogorvoslati eszköz, amely alkalmas lett volna a kár elhárítására, ezért helyesen vizsgálta a kártérítési felelősség további feltételeit.

[54] Az ítéltábla - figyelemmel az alperes fellebbezésében előadott érvekre - hangsúlyozza, hogy az alperes a perben nem tette vitássá, hogy a fogvatartás ideje alatt nem tudta biztosítani az elsőfokú bíróság által felhívott jogszabályi rendelkezésben előírt mozgásteret, illetve az illemhely zárkabeli kialakítása sem felelt meg a jogszabályi előírásoknak.

[55] Az ítéltábla egyetért az elsőfokú bíróság álláspontjával abban, hogy személyhez fűződő jogot sért, ha a jogszabályban meghatározott fogvatartási körülményeket az előírt minimális mozgástér biztosításával nem teszik lehetővé a fogvatartott számára (Kúria Pfv.IV.22.372/2011/9., Pf.IV.21.654/2015/11., Pfv.III.20.356/2017/3.).

[56] A következetes bírói gyakorlat szerint az alperes befogadási kötelezettsége nem zárja ki a magatartás felróhatóságát, a szűkös költségvetési források önmagában nem szolgálhatnak a kártérítési felelősség alóli kimentési okként (Kúria Pfv.IV.21.344/2015/6.). Ha a büntetés-végrehajtási intézet az alperes által hivatkozott az IM. rendeletben meghatározott, a fogvatartás során irányadó kötelezettségét nem teljesíti, azzal felróható magatartást tanúsít, a büntetés-végrehajtási intézményben, ugyanis az alperes kötelezettsége a jogszabályok betartása, a fogvatartott megfelelő elhelyezéséről való gondoskodás, ezért a felperes az intézményben ért sérelem miatt kártérítési felelősséggel tartozik. Az alperes önmagában azon az alapon, hogy befogadási kötelezettség terhelte, a kártérítési felelősség alól nem mentesülhet (Kúria Pfv.IV.21.654/2015/11.). A 2014. december 31. napjáig hatályos IM. rendelet 137. § (1) bekezdése alapján sem mentesül a felelősség alól az alperes önmagában azért, hogy az elítéltekre jutó légtér és mozgástér minimális mértékét a jogszabály szövege szerint, lehetőség szerint kellett biztosítani. A lehetőség a mozgástérnek és a légtérnek azt az alsó határát jelöli, amelyet a büntetés-végrehajtás során az alperesnek biztosítania kell (Kúria Pfv.IV.22.029/2016/3.). Egységes a gyakorlat abban is, hogy az alperesi büntetés-végrehajtási intézet létszámkorlát nélküli befogadási kötelezettségre hivatkozással nem mentesülhet a felelősség alól.

[57] Az ítéltábla kiemeli, hogy az Alaptörvény 28. cikke szerint a bíróság a jogalkalmazás során köteles a jogszabályok szövegét az Alaptörvénnyel összhangban értelmezni. Az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdése alapján az Alkotmánybíróság jogosult e jogszabályok Alaptörvénnyel való összhangjának, valamint nemzetközi szerződésbe ütközésének vizsgálatára. Az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. tv. 39. § (1) és (3) bekezdése alapján az Alkotmánybíróság az alkalmazott jogkövetkezményeket maga állapítja meg, valamint döntése mindenkire kötelező. Az alkotmánybíróági határozat szerint az IM. rendelet 2010. évi módosításának rendelkezése - amely lehetővé teszi a fogvatartottak elhelyezését olyan zárkában is, amelyben a minimálisan megkövetelt mozgástér nem biztosított -, mint ahogyan az elsőfokú bíróság is helyesen mutatott rá, nem felel meg a nemzetközi szerződésből és az Alaptörvényből eredő követelményeknek (indokolás [56] bekezdés). Az Alkotmánybíróság a megsemmisítés időpontjának meghatározásakor arra volt figyelemmel, hogy a "lehetőleg" és a "lehetőség szerint" szövegrészekre vonatkozó mozaikos megsemmisítésre nincs lehetőség, mert e rendelkezések nélkül a fogvatartottak számára kedvezőbb irányba sem lenne biztosított az eltérés, a rendezés teljes, ex nunc hatállyal történő megsemmisítés esetén pedig nem állna rendelkezésre semmilyen, a fogvatartott részére biztosítandó lég-, illetve mozgástér mennyiségére vonatkozó jogszabályi előírás. Ezért az Alkotmánybíróság arra a következtetésre jutott, hogy a támadott rendelkezések ideiglenes hatályban tartása a jogbiztonság kisebb sérelmét eredményezi, mintha meghatározott ideig nem létezne a fogvatartottak számára biztosítandó mozgástér mértékét meghatározó jogszabály, ezért döntött a jövőbeli megsemmisítésről, időt hagyva a jogalkotónak a nemzetközi kötelezettségekkel és Alaptörvénnyel összhangban álló új jogszabályi rendelkezés kidolgozására. Az IM. rendelet 137. §-át ezért az Alaptörvénnyel összhangban úgy kell értelmezni, hogy a mozgástér alsó határát a büntetés-végrehajtás során biztosítani kell, ezzel ellentétes értelmezés nem felelne meg a nemzetközi szerződésből és az Alaptörvényből eredő követelményeknek. Ebből következően az alperest két jogszabályi kötelezettség terhelte: a felperest be kellett fogadnia, ugyanakkor oly módon kellett elhelyeznie, hogy az ne sértse az emberi méltóságot. Az alperes első kötelezettségét teljesítette, a másodikat azonban nem.

[58] Ezért az elsőfokú bíróság helyesen állapította meg, hogy a Ptk. 84. § (1) bekezdés e) pontja és 355. § (1) és (4) bekezdésében írt feltételek perbeli esetben fennállnak.

[59] Az alperes fellebbezésében a megállapított nemvagyoni kártérítés összegét nem sérelmezte, ezért csupán megjegyzi az ítéltábla, hogy az elsőfokú bíróság a nemvagyoni kár összegének meghatározásakor a Pp. 206.§ (3) bekezdésének sérelme nélkül vette számba és értékelte a körülményeket, tényeket.

[60] Alaptalan az alperes fellebbezése a késedelmi kamatfizetés kezdő időpontja vonatkozásában is. Ezzel kapcsolatban az ítéltábla rámutat arra, hogy a felperes igénye nemvagyoni kártérítés, azaz kötelmi igény, melynek alapján a késedelmi kamat elsőfokú ítélet szerinti időponttól, azaz 2016. január 1. napjától, mint köztes időponttól történő megítélése a Ptk. 301. § (1) bekezdése alapján jogszerű. Nincs jelentősége e szempontból annak, hogy az elsőfokú eljárás a néhai II. rendű felperes halála miatt elhúzódott, erre az alperesnek, de a II. rendű felperesi jogutódnak sem volt ráhatása. A késedelem miatti kamatfizetési kötelezettség objektív következmény, ezért a fellebbezésben ezzel kapcsolatban felhozott érvek alaptalanok.

[61] A fentiek alapján az ítéltábla az elsőfokú bíróság ítéletét a Pp. 253. § (3) bekezdése alapján helybenhagyta.

[62] A le nem rótt fellebbezési eljárási illetéket, figyelemmel a II. rendű felperes teljes személyes költségmentességére és az alperes személyes illetékmentességére tekintettel, az állam viseli.

[63] A felperes fellebbezési ellenkérelmet nem terjesztett elő, ezért pernyertessége ellenére másodfokú eljárási költség megállapítására törvényes lehetőség nincs.

Szeged, 2022. április 25.

Dr. Béri András sk.
a tanács elnöke

Zanócné dr. Ocskó Erzsébet sk.
előadó bíró

Dr. Lengyel Nóra sk.
táblabíró